

BEDELSİZ HİSSE SENETLERİNİN NİTELİĞİ ve MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

FEATURE AND ACCOUNTING OF CAPITALISATION ISSUES

Zişan DURBAK*

ÖZ

Sermaye şirketlerinde esas sermaye, pay sahiplerinin şirkete getirmeyi taahhüt ettikleri aynı ve nakdi değerlerin toplamıdır. Bu toplam değer, şirket ana sözleşmesinde ve bilançosunun pasifinde sabit bir rakam olarak yer alır.¹ Şirketler bu esas sermayelerini ilgili mevzuatlardaki hükümleri de dikkate alarak arttırma yoluna gidebilirler. Sermaye arttırımı, işletmenin iç ve dış kaynaklarından yapılabilir. Şirketlerin iç kaynaklardan sermaye arttırımı yoluna gitmesi halinde bedelsiz hisse senedi verilmesi durumu ortaya çıkar. Bu durumda ortaklar, herhangi bir bedel ödemeden daha çok miktarda ortaklık paylarına sahip olabilmektedirler.²

Anahtar Kelimeler: Bedelsiz Hisse Senedi, İç Kaynaklardan Sermaye Arttırımı, Sermaye Arttırımı, Kar Yedeği, Sermaye Yedeği

ABSTRACT

Capital in companies is the total amount of cash and in rem value committed by shareholders. This total value exists as a constant value in the company agreement and on the liabilities (passive) side of the balance sheet. Companies can increase their equity in accordance with the related legislation. Capital increase can be made through internal and external resources. If made through internal resources, then there is the capitalisation issue. In this case, shareholders hold more equity shares without any payment.

Keywords: Capitalisation issue, internal capital increase, capital increase, retained earning, capital reserve

* Vergi Müfettiş Yardımcısı

¹ A. Bumin Doğrusöz, (1999), Vergi Hukuku Açısından Bedelsiz Hisse Senetleri, Yaklaşım Dergisi, Sayı: 79.

² Erdoğan Arslan, (1995), Bedelsiz Hisse Senetleri, Yaklaşım Dergisi, Sayı: 33.

1- GİRİŞ

Sermaye artırımı için, artırıma ilişkin geçerli bir gerekçenin varlığı aranmaz. Diğer bir ifadeyle, sermaye şirketlerinin sermaye artırımında bulunması için bir şart öngörülmemiştir. Aynı şekilde, sermaye artırımı ortakların sahip olduğu haklarda da bir değişiklik yaratmaz.³ Sermaye şirketleri, esas sermayelerini her zaman arttırma imkânına sahiptirler ve sermaye artırımlarında kullandıkları kaynaklar, iç ve dış kaynaklar olmak üzere iki başlık altında incelenebilir.

Sermaye şirketlerinin, paydaş olan veya olmayan kimseler tarafından yeni malvarlığının getirilmesi suretiyle dış kaynak kullanarak yapacakları sermaye artırımları başlıca, yeni payların ihdası veya mevcut payların itibari değerlerinin arttırılması yoluyla gerçekleştirilebilir. Dış kaynaklı sermaye artırım; iç kaynaklı sermaye artırımından ayrı olarak yapılabileceği gibi, birlikte de yapılabilir.⁴

Sermaye şirketlerinde iç kaynaklı sermaye artırımı ise, aynı zamanda şirket bilançolarının öz kaynak kalemleri arasında yer alan belli nitelikteki kar yedeklerinin, henüz dağıtılmamış safi karın ve sermaye yedeklerinin ana sözleşmede değişiklik yapmak suretiyle sermayeye eklenmesi şeklinde tanımlanabilir ve şirkete ek bir finansman kaynağı sağlamaz.

2- SERMAYE ARTIRIMI NEDİR ve ŞİRKETLER NEDEN SERMAYE ARTIRIMINA GİDERLER

Sermaye artırımı, bir şirketin esas sermayesine karşılık olan hisse senetlerinin bedelleri ödenikten sonra genel kurul kararı ile yeni hisse senedi çıkarılarak şirket sermayesinin arttırılmasıdır.

Sermaye şirketlerinde, üç ayrı sermaye artırımı şekli mevcut olup, bunlar; “sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımı (nakdi sermaye artırımı)”, “iç kaynaklardan sermaye artırımı (bedelsiz sermaye artırımı)” ve “şarta bağlı sermaye artırımı”dır.

Şirketler genelde yılda bir defa olmak üzere sermayelerini artırma yoluna gitmektedirler. Şirketlerin sermaye artırımına gitmelerinin genel nedenleri arasında; yüksek enflasyon şartlarında erimiş olan sermayelerini güncellemek, yeni yatırımlar için ve şirket faaliyetlerinin reel büyümesi sonucu gereken fon ihtiyacının giderilmesi gösterilebilir.⁵ Özeldir ise şirketin sermaye artırımını iç kaynaklardan yapmasının nedenleri, şirketin kâr oranının veya hisse senetleri kurunun düşürülmek istenmesi, şirketin kredisinin artırılması, sermaye ihtiyacının karşılanması, kâr dağıtımında istikrarın hedeflenmesi şeklinde özetlenebilir. Özellikle bankacılık, finansal kiralama veya faktoring gibi özel konulu iktisadi işletmelere sahip şirketlerde, işlem hacmi veya sınırları sermaye de dikkate alınarak belirlendiğinden, bu şirketlerde sermaye artırımı bazen ticari faaliyetin idame ettirilebilmesi için bir zorunluluk halini de alabilmektedir.⁶

Bu nedenlerin yanı sıra emisyon primi ile iştirak ve duran varlık satış karı kalemlerinden yapılan sermaye artırımlarının şirkete sağladığı bir takım vergi avantajları vardır.

3- TÜRK TİCARET KANUNU'NA GÖRE SERMAYE ŞİRKETLERİNDE SERMAYE ARTIRIMI

Türk Ticaret Kanunu'na göre “ticaret şirketleri; kollektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif

³ Erdoğan Arslan, a.g.m. , s. 1.

⁴ A. Bumin Doğrusöz, (1999), Vergi Hukuku Açısından Bedelsiz Hisse Senetleri, Yaklaşım Dergisi, Sayı: 79.

⁵ Mustafa Yavuz, (2013), Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre İç Kaynaklardan Sermaye Artırımı, Mali Çözüm Dergisi, Sayı: Temmuz-Ağustos

⁶ A. Bumin Doğrusöz, a.g.m. ,S. 1.

şirketlerden ibarettir. Bu Kanunda, kollektif ile komandit şirket şahıs; anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket sermaye şirketi sayılır.” ifadeleri yer almaktadır.⁷

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, her bir sermaye şirketi için temel unsurları, ana sözleşme değişikliği ve sermaye artırım usulünü ayrı ayrı düzenlemiştir. Bu sermaye şirketlerinin temel yapılarını irdelemek gerekirse;

Anonim şirket, sermayesi belirli ve paylara bölünmüş, borçlarından dolayı yalnız malvarlığıyla sorumlu olan, pay sahiplerinin, sadece taahhüt etmiş oldukları sermaye payları ile şirkete karşı sorumluluğunun bulunduğu, kanunen yasaklanmamış her türlü ekonomik amaç ve konular için kurulabilen şirkettir.⁸ En az sermaye tutarı ise *“tamamı esas sözleşmede taahhüt edilmiş bulunan sermayeyi ifade eden esas sermaye elli bin Türk Lirasından ve sermayenin artırılmasında yönetim kuruluna tanınmış yetki tavanını gösteren kayıtlı sermaye sistemini kabul etmiş bulunan halka açık olmayan anonim şirketlerde başlangıç sermayesi yüz bin Türk Lirasından aşağı olamaz.”* hükmüyle belirlenmiştir.⁹

Limited şirket *“bir veya daha çok gerçek veya tüzel kişi tarafından bir ticaret unvanı altında kurulur”*. Esas sermayesi belirli olup en az onbin Türk Lirasıdır. Ortakların sayısı elliye aşamaz ve bu ortaklar, şirket borçlarından sorumlu olmayıp, sadece taahhüt ettikleri esas sermaye paylarını ödemekle ve sözleşmede öngörülen ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerini yerine getirmekle yükümlüdürler. Yine bu şirketler de kanunen yasak olmayan her türlü ekonomik amaç ve konu için kurulabilirler.¹⁰

Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket ise, *“sermayesi paylara bölünen ve ortaklarından bir veya birkaçı şirket alacaklılarına karşı bir kollektif şirket ortağı, diğerleri bir anonim şirket pay sahibi gibi sorumlu olan şirkettir. Sermaye, paylara bölünmeksizin sermayesi sadece birden çok komanditerin sermayeye katılma oranlarını göstermek amacıyla kısımlara ayrılmış bulunuyorsa komandit şirket hükümleri uygulanır”* şeklinde hükme bağlanmıştır.¹¹

4- ŞİRKETLERİN BEDELSİZ HİSSE SENEDİ VERMESİ YOLUYLA İÇ KAYNAKLARINDAN YAPILAN SERMAYE ARTIRIMI

Bedelsiz sermaye artırımı, şirketlerin iç kaynaklarını (kâr yedekleri, henüz dağıtılmamış safi karlar ve sermaye yedekleri) kullanarak yapmış oldukları ve ortaklarından ilave kaynak talep etmeden, bedelsiz olarak hisse senedi dağıttıkları sermaye artırım türü olup şirkete ek bir finansman kaynağı sağlamamaktadır. Bedelsiz sermaye artırımında kullanılan temettü dışındaki kaynaklar birer öz sermaye kalemi olup, esasında yapılan işlem öz sermaye kalemleri arasında tutarların yer değiştirmesinden ibarettir ve bu durum şirketlerin piyasa değerlerini etkilememektedir.¹² İçsel kaynaklardan sermayeye ilave edilen değerler karşılığında şirket ortaklarına, hisseleri oranında anonim şirketlerde “bedelsiz hisse senedi” veya limited şirketlerde “bedelsiz ortaklık payı” verilir.¹³

⁷ 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Md.124, 14 Şubat 2011 tarih ve 27846 sayılı Resmi Gazete

⁸ 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Md.329-331, 14 Şubat 2011 tarih ve 27846 sayılı Resmi Gazete

⁹ 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Md.332, 14 Şubat 2011 tarih ve 27846 sayılı Resmi Gazete

¹⁰ 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Md.573-574-580, 14 Şubat 2011 tarih ve 27846 sayılı Resmi Gazete

¹¹ 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Md. 564, 14 Şubat 2011 tarih ve 27846 sayılı Resmi Gazete

¹² G. Küçükkocaoğlu, 9 Aralık 2015, <http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/investsermaye1.doc>

¹³ S. Şeker, “İştiraklerden Elde Edilen Bedelsiz Hisselerin Niteliği ve Kaydı”, <http://www.kanitymm.com.tr/makale/1999-11%20YAKLASIM%20-%20ISTIRAKLERDEN%20ELDE%20EDILEN%20BEDELSIZ%20HISSELERIN%20NITELIGI%20VE%20KAYDI.pdf> (Erişim: 13 Kasım 2015)

İç kaynaklardan yapılan sermaye artırımları da, bir anlamda kar dağıtımdır. Açık anlatımıyla bu tür sermaye artırımlarında iç kaynak, kar olarak dağıtılmış, ancak hissedar bu karını yeniden şirkete sermaye olarak geri döndürerek yeni hisse almış şeklinde düşünülmekte ve yorumlanmaktadır.¹⁴

Şirketin kendi kaynaklarından yararlanarak sermaye artırımını gerçekleştirmesi, şirketin mal varlığında bir değişiklik yaratmaz. Dolayısıyla yapılan bu sermaye artırımını, şirketin öz kaynaklarını artıran bir işlem değildir. Yapılan işlem, öz kaynak unsurlarının mahiyetinin değiştirilmesinden ibarettir. Öz kaynak unsurları arasında yer alan sermaye yedekleri veya kâr yedeklerinde bulunan tutarların sermayeye aktarılması, aktarılan tutar kadar sermaye veya kâr yedeklerinin azalması, sermayenin de bu tutar kadar artması sonucunu verir.¹⁵

5- İÇ KAYNAKLARDAN YAPILAN SERMAYE ARTIRIMININ USULÜ ve UNSURLARI

5.1- İç Kaynaklardan Yapılan Sermaye Artırımının Usulü

İç kaynaklardan sermaye artırılması uygulamasında, yeni hisse senetleri çıkarılarak ortaklara bedelsiz olarak dağıtılabileceği gibi, bunun yerine mevcut hisse senetlerinin nominal değerlerinin arttırılması da söz konusu olabilir. Hisse senetlerinin nominal değerlerinin arttırılması yoluyla iç kaynaklardan sermaye artırımını gerçekleştirilmesi durumunda, mevcut hisse senetlerinin nominal değeri, artırım konusu tutar oranında artırılır ve yeni değer, mevcut hisse senetlerinin üzerine damga vurulmak suretiyle belirlenebilir.¹⁶

İç kaynaklardan yapılacak olan sermaye artırımını, hem esas sermaye hem de kayıtlı sermaye sisteminde yapılabilir.¹⁷

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 462. maddesinde ise iç kaynaklardan sermaye artırımını;

- "Esas sözleşme veya genel kurul kararıyla ayrılmış ve belirli bir amaca özgülenmemiş yedek akçeler ile kanuni yedek akçelerin serbestçe kullanılabilen kısımları ve mevzuatın bilanço ya konulmasına ve sermayeye eklenmesine izin verdiği fonlar sermayeye dönüştürülerek sermaye iç kaynaklardan artırılabilir.
- Sermayenin artırılan kısmını, iç kaynaklardan karşılayan tutarın şirket bünyesinde gerçekten var olduğu, onaylanmış yıllık bilanço ve işlem denetçisinin vereceği açık ve yazılı bir beyanla doğrulanır. Bilanço tarihinin üzerinden altı aydan fazla zaman geçmiş olduğu takdirde, yeni bir bilanço çıkarılması ve bunun işlem denetçisi tarafından onaylanmış olması şarttır.
- Bilançoda sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiği fonların bulunması hâlinde, bu fonlar sermayeye dönüştürülmeden, sermaye taahhüt edilmesi yoluyla sermaye artırılamaz. Hem bu fonların sermayeye dönüştürülmesi hem de aynı zamanda ve aynı oranda sermayenin taahhüt edilmesi yoluyla sermaye artırılabilir. Artırım genel kurul veya yönetim kurulu kararının ve esas sözleşmenin ilgili maddelerinin değişik şeklinin tescili ile kesinleşir. Tescil ile o anda mevcut pay

¹⁴ A. Bumin Doğrusöz, (1996), Kar Paylarının Vergilendirilmesinde İki Sorun, Mali Çözüm, Sayı:34

¹⁵ Erdoğan Arslan, a.g.m. , S. 1.

¹⁶ Yavuz Çiftçi, (2000), Türk Mevzuatında Bedelsiz Hisse Senetlerinin Niteliği, Değerlemesi Ve Muhasebeleştirilmesi, Mevzuat Dergisi, Sayı: 31

¹⁷ Mustafa Yavuz, (2013), Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre İç Kaynaklardan Sermaye Artırımı, Mali Çözüm Dergisi, Sayı: Temmuz-Ağustos

sahipleri mevcut paylarının sermayeye oranına göre bedelsiz payları kendiliğinden iktisap ederler. Bedelsiz paylar üzerindeki hak kaldırılamaz ve sınırlandırılmaz; bu haktan vazgeçilemez” şeklinde hükme bağlanmıştır.¹⁸

5.2- İç Kaynaklardan Yapılan Sermaye Artırımının Kaynakları

Sermaye şirketlerinin bedelsiz hisse senedi verilmesine sebep olan sermaye artırımları, şirketlerin iç kaynaklarını oluşturan sermaye yedekleri, kâr yedekleri ve geçmiş yıllar karlarından yapılmaktadır.

1 Sıra No' lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ne göre;¹⁹

52 Sermaye Yedekleri

- 520 Hisse senedi ihraç primleri
- 521 Hisse senedi iptal kârları
- 522 Maddi duran varlık yeniden değerlendirme artışları
- 523 İştirakler yeniden değerlendirme artışları
- 524 Maliyet Bedeli Artış Fonu
- 529 Diğer Sermaye Yedekleri

54 Kâr Yedekleri

- 540 Yasal yedekler
- 541 Statü yedekleri
- 542 Olağanüstü yedekler
- 548 Diğer kâr yedekleri
- 549 Özel fonlar

57 Geçmiş Yıllar Kârları

- 570 Geçmiş yıllar karları

6- BEDELSİZ HİSSE SENEDİ ve ORTAKLIK PAYLARINA KAYNAK OLAN UNSURLARA AİT YASAL ve İDARİ DÜZENLEMELER ile YARGI KARARLARI

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 5/1-a maddesi tam mükellef kurumlardan elde edilecek kâr paylarının istisna olmasını düzenlemektedir. KVK madde 5/1-a

“Kurumların;

- 1) Tam mükellefiyete tabi başka bir kurumun sermayesine katılımlarından elde ettikleri kazançlar,*
- 2) Tam mükellefiyete tabi başka bir kurumun kârına katılma imkânı veren kurucu senetleri ile diğer intifa senetlerinden elde ettikleri kâr payları,*
- 3) Tam mükellefiyete tabi girişim sermayesi yatırım fonu katılma payları ile girişim sermayesi yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinden elde ettikleri kâr payları.*

Diğer fon ve yatırım ortaklıklarının katılma payları ve hisse senetlerinden elde edilen kâr payları bu istisnadan yararlanamaz”.

Kurumlar Vergisi Kanunu madde 15/2' ye göre “.....kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz”, aynı kanunun 30. maddesinde “.....kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz” ve

¹⁸ 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Md.462,14 Şubat 2011 tarih ve 27846 sayılı Resmi Gazete

¹⁹ 1 Sıra No' Lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği,26 Aralık 1992 tarih ve 21447 sayılı Resmi Gazete

yine GVK madde 94/ 6- b' de ".....75 inci maddenin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarından (kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz)" hükümleri yer almaktadır.²⁰

1 Seri No' lu KVK Genel Tebliğinin "5.6.2.4.3. Bedelsiz olarak elde edilen hisse senetlerinin satışından sağlanan kazançların durumu" başlıklı alt kısmında aşağıdaki düzenleme yer almaktadır:

"Sermaye yedekleri kullanılmak suretiyle sermaye artırımında bulunulması neticesinde sermaye artırımını nedeniyle verilecek bedelsiz hisse senetlerinin, bu şirkete iştirak edenler yönünden aktif ve pasiflerinde bir artışa neden olmaması gerekir. Dolayısıyla, bedelsiz hisse senetleri nedeniyle aktifte tutulan hisselerin sadece adedi değişecek, bedelinde değişme olmayacaktır.

Dönem karından ayrılan yedekler kullanılmak suretiyle sermaye artırımında bulunulması halinde ise bu işlem sonucu ortaklara bedelsiz hisse senedi verilmesi ile fiilen kar payı dağıtılması arasında fark bulunmamaktadır. Her iki halde de ortaklar, kurum bünyesinde oluşan karlar üzerinde tasarrufla bulunma imkanına sahip olmaktadır. Dolayısıyla, kar yedeklerinden karşılanan sermaye artırımları sonucunda ortaklarca bedelsiz iştirak hissesi iktisap edilmesi durumunda, alınan bu iştirak hisseleri nominal bedelle iştirak hesaplarında izlenecek ve iştirak kazançları istisnası nedeniyle kurumlar vergisine tabi tutulmayacaktır".²¹

İlgili tebliğin dönem karından ayrılan yedeklerin sermayeye eklenmesi neticesinden verilen bedelsiz hisse senetlerinin vergilendirilmesini açıklayan bölümün yürütmesi Danıştay Dördüncü Dairesinin 16.09.2013 tarih ve E:2013/2951 sayılı kararıyla durdurulmuştu. Danıştay'ın ilgili kararının gerekçesi özet olarak aşağıdaki gibidir.²²

- Sermayenin özkaynaklar kullanılarak artırılması, hem sermayede hem de pay sayısında artışa neden olmamakla birlikte, bu halde şirkete dışarıdan bir katkı söz konusu değildir. Bu nedenle, yapılan sermaye artırımının şirketin mal varlığını artırıcı bir etkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla, böyle bir sermaye artırımını nedeniyle oluşan payları temsil eden hisse senetlerinin ortaklara dağıtılması halinde ortakların mal varlığında bir artış meydana gelmemektedir.
- Kâr yedeklerinin sermayeye eklenmesi ile sermaye yedeklerinin sermayeye eklenmesi arasında, iştirak edenlerin mal varlığı yönünden bir farklılık bulunmamaktadır.
- Gelir Vergisi Kanunu'nun 94. maddesinde yer alan, kârın sermayeye eklenmesinin kâr dağıtımı sayılmayacağına ilişkin düzenleme, Kanun koyucunun sermayeye eklenen kârı ortaklar açısından elde edilmiş bir kazanç olarak kabul etmediğini göstermektedir.
- Sonuç olarak, kurum kazancı sermayeye eklenerek gerçekleştirilen sermaye artırımını sonucu elde edilen bedelsiz hisse senetleri nedeniyle iştirak kazancı elde edildiğinden bahsedilemez.

Danıştay tarafından verilen yürütmeyi durdurma kararı ile birlikte bahse konu Tebliğin kâr yedeklerinin sermaye eklenmesi sonucu verilen bedelsiz hisse senetlerine ilişkin uygulaması askıya alınmıştır. Sermaye yedekleri ile yapılan sermaye artırımını sonucu verilen hisse senetlerinin ise uygulamasına aynen devam edilmiştir. Ancak, daha sonra Danıştay kararına karşı olarak Vergi Dava Dairelerine yapılan itiraz sonucu VDD Genel Kurulu 28.11.2013 tarih ve 2013/9 sayılı kararıyla yürütmeyi durdurmayı iptal etmiştir. Buna göre tebliğin karın sermayeye eklenmesi neticesinde verilen bedelsiz hisse senetlerini düzenleyen ilgili bölümü yürürlüğe tekrar girmiş bulunmaktadır. Danıştay Dördüncü

²⁰ 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Md.5-15-30, 14 Şubat 2011 tarih ve 27846 sayılı Resmi Gazete

²¹ 1 Seri No' lu KVK Genel Tebliği, 3 Nisan 2007 tarihli 26482 sayılı Resmi Gazete

²² Danıştay Dördüncü Dairesinin 16.09.2013 tarih ve E:2013/2951 sayılı kararı

Dairesinin yürütmenin durdurulması kararını kaldıran Vergi Dava Daireleri Kurulu kararında ayrıntılı gerekçeler yer almamakta, itiraz dilekçesinde ileri sürülen iddialar ve dosyadaki belgelerin incelenmesinden, davaya konu yapılan düzenleme yönünden İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 27'inci maddesinde belirtilen şartların birlikte gerçekleşmediği anlaşıldığından, yürütmenin durdurulmasında yasaya uygunluk görülmediği belirtilmektedir.²³

Yine benzer bir düzenleme 191 Seri No' lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'inde yapılmıştır. Tebliğin "3. Kurumlardan bedelsiz alınan iştirak hisseleri ve hisse senetleri "bölümü aşağıdaki gibidir:

"Dönem karından ayrılan yedeklerin herhangi bir yılda sermayeye ilave edilmesi, ortaklara fiilen dağıtılan kar payları ile kurumun sermaye artırımına iştirak edilmesi aynı mahiyettedir. Her iki halde de ortaklar, kurum bünyesinde oluşan karlar üzerinde tasarrufta bulunma imkânına sahip olmaktadır. Dolayısıyla, kar yedeklerinden karşılanan sermaye artırımları sonucunda ortaklarca bedelsiz iştirak hissesi veya hisse senedi iktisabı, kurum açısından kar dağıtımı ve ortaklar açısından kar payı hükmündedir.

Sermaye yedekleri ile sermaye artırımında bulunulduğu durumda ise sermaye yedeklerinin mahiyeti icabı bir kar dağıtımı söz konusu değildir. Zira, sermaye yedekleri kurumun vergiye tabi karından ayrılan bir unsur olmayıp, çeşitli değerlendirme farklılıkları nedeniyle sermayede meydana gelen kayıpları karşılamak üzere kayden oluşturulan fonları ifade etmektedir. Bunların sermayeye ilavesi ile sermayede reel anlamda bir artış meydana gelmemektedir.

Olağanüstü kar yedekleri, önceki yıl karları ve son yıl karı gibi adlarla belirtilen kar yedeklerinin sermayeye eklenmesi nedeniyle ortaklarca iktisap edilen iştirak hisseleri mukayyet değerleriyle, hisse senetleri ise itibari(nominal) değerleriyle ortakların kar payını oluşturacaktır. Bu kar payları kurumlardan elde edilen kar paylarının tabi olduğu ve bu tebliğde açıklanan genel esaslar çerçevesinde vergilendirilecektir. Söz konusu bedelsiz hisse senetlerine ilişkin olarak, yine bu tebliğde yer alan açıklamalar çerçevesinde ayrıca vergi alacağı hesaplanacağı tabiidir.

Bilindiği üzere, kurumlarda sermaye artırımında bulunulduğunda, bu artırımın kaynaklarının ayrı ayrı gösterilmesi gerekmektedir. Kurumlar sermaye artırımını nedeniyle ortaklarına bedelsiz ortaklık payı veya hisse senedi verdikleri sırada, sermaye artırımının kaynaklarını yazılı olarak ortaklarına bildireceklerdir. Borsa İstanbul A.Ş.'de işlem gören hisse senetleri ile ilgili olarak bu mecburiyet, bedelsiz hisse senedi iktisabına aracılık eden borsa aracı kurumları vasıtasıyla yerine getirilecektir".²⁴

İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Katma Değer Vergisi Grup Müdürlüğü'nün 18/02/2015 tarih ve 39044742-BSMV-283" sayılı "bedelsiz edinilen ortaklık payının vergilendirilmesi" konulu özelgesinin ilgili bölümleri aşağıdaki gibidir:

"5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun "İstisnalar" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde; kurumların tam mükellefiyete tâbi başka bir kurumun sermayesine katılmaları nedeniyle elde ettikleri kazançların kurumlar vergisinden müstesna olduğu hükmüne yer verilmiştir.

Öte yandan 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 266'ncı maddesinde "itibari değer, her nevi senetlerle esham ve tahvillerin üzerinde yazılı değerler olduğu hükme bağlanmıştır. Anılan kanunun 279'uncu maddesinde ise, hisse senetleri ile fon portföyünün en az yüzde 51'i Türkiye'de kurulmuş bulunan

²³ İlyas Emre Yayla, (2014), Karın Sermayeye Eklenmesi Neticesinde Verilen Bedelsiz Hisse Senetlerinin Vergisel Sonuçları ve Özellikli Durumlar, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: Ağustos

²⁴ 191 Seri No' lu Gelir Vergisi Genel Tebliği, 19 Ocak 1996 tarihli ve 22528 sayılı Resmi Gazete

şirketlerin hisse senetlerinden oluşan yatırım fonu katılma belgelerinin alış bedeliyle, bunlar dışında kalan her türlü menkul kıymetin borsa rayici ile değerlendirileceği, borsa rayici yoksa veya borsa rayicinin muvazaalı bir şekilde olduğu anlaşılırsa değerlemeye esas bedelin, menkul kıymetin alış bedeline vadesinde elde edilecek gelirin (kur farkları dahil) iktisap tarihinden değerlendirme gününe kadar geçen süreye isabet eden kısmının eklenmesi suretiyle hesaplanacağı, ancak, borsa rayici bulunmayan, getirisi ihraç edenin kâr ve zararına bağlı olarak doğan ve değerlendirme günü itibarıyla hesaplanması mümkün olmayan menkul kıymetlerin alış bedeli ile değerlendirileceği” hüküm altına alınmıştır. Alış bedeli, bir iktisadi kıymetin satın alınması karşılığında ödenen veya borçlanılan bedeli ifade etmekte olup, sadece iktisadi kıymetin alış değerini kapsar, alışla ilgili diğer masrafları kapsamaz. Buna göre, satın alınan hisse senetlerinin alış bedeliyle değerlendirilmesi gerekmekte olup, bedelsiz alınan hisse senetlerinin ise satın alma işlemi olmadığından dolayı alış bedeli oluşmayacağından itibari değerleri ile kayıtlara aktarılması gerekmektedir. Dolayısıyla, A.Ş. nin ortaklık payının belirli bir kısmının İMKB’nin üyesi olan şirketinize bedelsiz olarak devredilmesi nedeniyle, adı geçen şirket tarafından bedelsiz devredilen payların **itibari değerleri** ile kurum kazancınıza dahil edilerek kurumlar vergisine tabi tutulması gerekmektedir. Ayrıca, kurum kazancına dahil edilen söz konusu tutarın, 5520 sayılı Kanunun 5/1-a maddesinde yer alan iştirak kazancı istisnasına konu edilmesi mümkün bulunmamaktadır.”²⁵

İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Gelir Vergileri Grup Müdürlüğü’nün 16/03/2012 tarih-“B.07.1.GİB.4.34.16.01-GVK 94-1045” sayılı ve sermayeye ilave edilen kurum kazancından tevkifat yapıp yapılmayacağı ile sermayeye ilave edilen tutarların gerçek kişi ortaklar tarafından beyan edilip edilmemesi hakkında verdiği özelgede özet olarak;

“Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinde de ticaret şirketlerinin vergi sorumlusu sıfatıyla madde bentlerinde sayılan ödemeleri (avans olarak ödenenler dahil) nakden veya hesaben yaptıkları sırada, istihkak sahiplerinin gelir ve kurumlar vergilerine mahsuben tevkifat yapmaları gerektiği hüküm altına alınmış olup, aynı maddenin birinci fıkrasının (6) numaralı bendinin (b/i) alt bendinde tam mükellef kurumlar tarafından, tam mükellef gerçek kişilere, gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olmayanlara ve bu vergilerden muaf olanlara dağıtılan, 75 inci maddenin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarından (kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz.) %15 oranında vergi tevkifatı yapılacağı hükme bağlanmıştır. Bu hükme göre, vergilendirilmiş kurum kazancınızın sermayeye ilave edilmesi işleminin kar dağıtımı olarak değerlendirilmesi söz konusu olmadığı gibi, sermayeye ilave edilen bu tutarların Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesi kapsamında **tevkifata tabi tutulması ya da şirketinizin gerçek kişi ortakları tarafından beyan edilmesi gerekmemektedir**” şeklinde görüş bildirilmiştir.²⁶

Yine, İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Usul Grup Müdürlüğü’nün 30/09/2014 tarih ve 11395140-105[257-2012/VUK-1]-2312” sayılı “bedelsiz ortaklık payının muhasebeleştirilmesi” hakkındaki özelgenin ilgili bölümü aşağıdaki gibidir:

“26/12/1992 tarihli ve 21447 mükerrer sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanan 1 sıra no.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde;

²⁵ İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Katma Değer Vergisi Grup Müdürlüğü’nün 18 Şubat 2015 tarihli ve “39044742-BSMV-283” sayılı özelge

²⁶ İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Gelir Vergileri Grup Müdürlüğü’nün 16 Mart 2012 tarihli “B.07.1.GİB.4.34.16.01-GVK 94-1045” sayılı özelge

- 240 numaralı Bağlı Menkul Kıymetler Hesabı; iştiraklerdeki sermaye payları hesabında aranan asgari yüzdeleri taşımadığı için iştirakler hesabında, izlenemeyen, ancak, uzun vadede elde tutulması amaçlanan hisse senetleri ile hisse senetleri dışında kalan ve uzun vadeli amaçlarla veya yasal zorunluluklarla veya paraya dönüşme niteliği kaybaldığı için elde tutulan menkul kıymetlerin izlendiği hesap olarak,
- 242 numaralı İştirakler Hesabı; işletmenin, doğrudan veya dolaylı olarak diğer şirketlerin yönetimine ve ortaklık politikalarının belirlenmesine katılmak üzere edindiği hisse senetleri veya ortaklık paylarının izlendiği, bir ortaklıktaki en fazla % 50 oranında olan sermaye payları veya oy haklarının izlenmesinde kullanılan, iştirak edilen ortaklıklarda iştirak ilişkisinden bahsedebilmek için sermaye payı dikkate alınmaksızın sahip olunan oy hakkı veya yönetime katılma hakkının en az % 10 oranında bulunması gereken hesap olarak
- 245 numaralı Bağlı Ortaklıklar Hesabı; işletmenin doğrudan veya dolaylı olarak yüzde 50 oranından fazla sermaye ya da oy hakkına veya en az bu oranda yönetim çoğunluğunu seçme hakkına sahip olduğu iştirak sermaye paylarının izlendiği hesap olarak tanımlanmıştır.

Buna göre, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 138 inci maddesinin 6 ncı fıkrasının (a) bendi hükmü gereğince şirketinize bedelsiz olarak devredilenA.Ş.' ye ait payların, **240 numaralı Bağlı Menkul Kıymetler Hesabına borç, 649 numaralı Diğer Olağan Gelir ve Karlar Hesabına alacak** kaydı yapılarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.” açıklamalarına yer verilmiştir.²⁷

7- BEDELSİZ HİSSE SENETLERİNİN NİTELİĞİ ve DEĞERLEMESİ

Sermaye artırımının iç kaynaklardan karşılanması halinde, ortaklara verilen bedelsiz hisse senetlerinin niteliği, kâr payı sayılıp sayılmayacağı, değerlemesi ve vergilendirilmesi konusunda farklı düzenlemeler ve görüşler bulunmaktadır.

7.1- Bedelsiz Hisse Senetlerinin Niteliği

Önceki bölümlerde de açıklandığı üzere, bedelsiz hisse senetlerinin kaynağı sermaye artırımına konu olan öz kaynak unsurlarıdır. “Bedelsiz” ibaresinin kullanılması, bu hisse senetlerini iktisap eden ortaklarca fiilen bir bedel ödenmemesinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla bedelsiz hisse senedi verilmesine yol açan sermaye artırımına konu olan özkaynak unsurlarının niteliği önem kazanmaktadır.²⁸

Sermaye artırımında kullanılan özkaynak kalemleri sermaye yedeklerinden oluşuyor ise, artırılan sermaye nedeniyle verilen bedelsiz hisse senetleri kâr dağıtımı olarak değerlendirilmemektedir.

Sermaye artırımına kullanılan özkaynak kalemleri kâr yedekleri ve geçmiş yıl kârları niteliğinde ise, artırılan sermaye nedeniyle verilen bedelsiz hisse senetleri kâr payı dağıtımı olarak değerlendirilmektedir. “ Diğer bir ifadeyle, ortaklara yeni paylar verilmesi ve sahip olunan payların nominal değerlerinin artırılması kâr payı dağıtımının özel bir türü olabilir. Dolayısıyla ortağın nominal (itibari) değerlerinin artan kısmı vergi konusu gelir olarak algılanabilir.”²⁹

²⁷ İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Usul Grup Müdürlüğünün 30 Eylül 2014 tarihli ve “11395140-105[257-2012/VUK-1]-2312” sayılı özelge

²⁸ Erdoğan Arslan, a.g.m. , S. 4.

²⁹ Erdoğan Arslan, a.g.m. , S.5.

7.2- Bedelsiz Hisse Senetlerinin Değerlemesi

Vergi Usul Kanunu'na göre değerlendirme, *"vergi matrahlarının hesaplanmasıyla ilgili iktisadi kıymetlerin takdir ve tespiti. Değerlemede, iktisadi kıymetlerin vergi kanunlarında gösterilen gün ve zamanlarda haiz oldukları kıymetler esas tutulur"*. Menkul kıymetlerin değerlemesinin yer aldığı 279. maddede, hisse senetlerinin alış bedeli ile değerlendirileceği belirtilmiştir. Servet niteliğindeki esham ve tahvilat ise borsa rayici ile borsada kayıtlı değil ise emsal bedelleri ile değerlendirileceği yer alırken aynı kanunun özel haller adlı 289. maddesinde *"Bu bölümde yazılı olmayan veya yazılı olup da kendi ölçülerile değerlendirilmesine imkan bulunmayan iktisadi kıymetlerden bina ve arazi vergi değerleriyle, diğerleri, varsa borsa rayici, yoksa mukayyet değerleri, o da yoksa emsal bedeliyle değerlendirilir"* hükmü yer almaktadır.³⁰

Sermaye Piyasası Mevzuatına göre, geçici amaçla iktisap edilen menkul kıymetler, iştirakler, bağlı ortaklıklar ile bağlı menkul kıymetler elde etme maliyeti ile değerlendirilir. Ancak, işletmeler satın alma bedeline bağlı olarak yaptıkları giderleri doğrudan gider olarak da kaydedebilirler. Bununla birlikte bu menkul kıymetlerin elde etme maliyetlerine göre %10 veya daha fazla oranda değer kaybetmeleri durumunda, bunların borsa rayici ile değerlendirilmesi gerekir.³¹

213 sayılı Vergi Usul Kanununda bedelsiz hisselerin itibari değer ile değerlendirilmesi gerektiğine dair bir hüküm bulunmamaktadır. "Dolayısıyla yukarıda "6" numaralı bölümde yer alan özelgedeki "Buna göre, satın alınan hisse senetlerinin alış bedeliyle değerlendirilmesi gerekmekte olup, bedelsiz alınan hisse senetlerinin ise satın alma işlemi olmadığından dolayı alış bedeli oluşmayacağından itibari değerleri ile kayıtlara aktarılması gerekmektedir." açıklamasını yanlış bulduğumuzu ifade etmek isteriz. Bu yaklaşım, GVK Madde 38'deki hükmü özelge konusu olaya uyarlayabilmek amacıyla yapılmış zorlama bir yorumdur kanaatindeyiz."³²

Daha önce yazının 4'üncü bölümünde de yer aldığı üzere iç kaynaklardan yapılan sermaye artırımları da, bir anlamda kar dağıtımdır. Açık anlatımıyla bu tür sermaye artırımlarında iç kaynak, kar olarak dağıtılmış, ancak hissedar bu karını yeniden şirkete sermaye olarak geri döndürerek yeni hisse almış şeklinde düşünülmekte ve yorumlanmaktadır. Dolayısıyla, iç kaynaklardan yapılan sermaye artırımları nedeniyle alınan bedelsiz hisselerin veya hisse senetlerinin, nominal(itibari) bedelleri üzerinden, kar payı olarak nitelendirilmesi zorunludur. Ancak, bu nitelemenin yapılmaması için, kanunda açık hüküm olması gerekir. Zira kanun koyucu, iç kaynağa göre yapılacak sermaye artırımının kar dağıtımı hükmünde olmadığı ve bu sebeple doğan bedelsiz hisseleri/ hisse senetlerini alanların vergiye tabi kar payı elde etmiş sayılmayacaklarını bazı hallerde hükme bağlamaktadır.³³

8- BEDELSİZ HİSSE SENETLERİNİN İKTİSABI ve MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Doğaldır ki, bedelsiz hisse senetleri veren şirketin bedelsiz olanlar dahil tüm hisse senetleri miktar olarak muhasebe kayıtlarında izlenecektir. Bedelsiz hisse senetlerine ilişkin bilgilerin bilançonun dipnotlarında verilmesi, Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği gereğidir.³⁴

³⁰ 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, Md. 258, 259, 294, 4 Ocak1961 tarih ve 10703 sayılı Resmi Gazete

³¹ Erdoğan Arslan, a.g.m. , s. 6.

³² Güray Öğredik, (2015),Bedelsiz Hisseler Gelir Mi Yazılmalıdır? Lebib Yalın Mevzuat Dergisi, Sayı: Temmuz

³³ A. Bumin Doğrusöz, (1996), Kar Paylarının Vergilendirilmesinde İki Sorun, Mali Çözüm, Sayı:34

³⁴ Erdoğan Arslan, a.g.m. , s. 8.

Sermaye artırımı yapan şirketin yapacağı kayıt aşağıdaki gibi olmalıdır:

		/		
501 ÖDENMEMİŞ SERMAYE			XXX	
500 SERMAYE				XXX
		/		
522 MDV YENİDEN DEĞER ARTIŞI			XXX	
501 ÖDENMEMİŞ SERMAYE				XXX
		/		

35

8.1- Bedelsiz Hisse Senetlerinin Gerçek Kişiler Tarafından İktisap Edilmesi

Bedelsiz hisse senetlerinin doğrudan gerçek kişiler tarafından iktisap edilmesi halinde, sermaye piyasası mevzuatı ve ticaret hukuku hükümlerini, Vergi Usul Kanunu'nda da iktisadi işletmelere dahil iktisadi kıymetlere ilişkin değerlendirme hükümlerini uygulama imkanı yoktur. Gelir Vergisi Kanunu'nun 75. maddesi hükmüne göre, sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden müteşekkil sermaye dolayısıyla elde ettiği kâr payı, faiz, kira ve benzeri iratlar menkul sermaye iradidir. Her nevi hisse senetleri kâr paylarının da menkul sermaye iradı sayılacağı belirtilmiştir. Bedelsiz hisse senetlerinin alınması, bedelsiz hisse senedi veren şirketin hisse senetlerine sahip olmayı gerektirir. Dolayısıyla, hisse senetlerinin bir getirisi niteliğindedir. Bu gelirinin bir kâr payı ya da temettü olarak kabul edilmemesi için bir sebep yoktur. Zira kâr payı ödemesi aynı olarak yapılmaktadır.³⁶

Bir sermaye şirketinin iç kaynaktan sermaye artırımı yaparak pay sahiplerine bedelsiz hisse senedi dağıtması halinde, bu yeni payların pay sahibince elde edilmiş kar payı niteliğinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceği konusunda, vergi mevzuatında toplu bir hükme rastlamak mümkün değildir. Gelir Vergisi Kanunu'nun 75/1 ve 2. maddelerinde her nevi hisse senetlerinin ve iştirak hisselerinin kar paylarının menkul sermaye iradı olduğu belirtildikten başka, Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 298. maddesinde yeniden değerlendirme fonunun sermayeye eklenmesinin ve Gelir Vergisi Kanunu'nun 4369 sayılı Kanunla değişik 94/6b maddesinde, kurum kazançlarına uygulanacak gelir vergisi stopajı ile ilgili olarak, karın sermayeye eklenmesinin kar dağıtımı sayılmayacağı belirtilmiştir.³⁷

Konuya ilişkin olarak Maliye Bakanlığının görüşünü ise 6. bölümde yer verilen 191 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin " 3. Kurumlardan bedelsiz alınan iştirak hisseleri ve hisse senetleri "bölümünde rastlamak mümkündür.

Yine yazımızın 6. bölümünde yer alan İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Gelir Vergileri Grup Müdürlüğü'nün 16/03/2012 tarih "B.07.1.GİB.4.34.16.01-GVK 94-1045" sayılı ve sermayeye ilave edilen kurum kazancından tevkifat yapıp yapılmayacağı ile sermayeye ilave edilen tutarların gerçek kişi ortaklar tarafından beyan edilip edilmemesi hakkında verdiği özelgede de ifade edildiği gibi ".....kurum kazancınızın sermayeye ilave edilmesi işleminin kar dağıtımı olarak değerlendirilmesi söz konusu olmadığı gibi, sermayeye ilave edilen bu tutarların Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesi kapsamında **tevkifata tabi tutulması ya da şirketinizin gerçek kişi ortakları tarafından beyan edilmesi gerekmemektedir**".

³⁵ S. Şeker, a.g.m. , s. 3.

³⁶ Erdoğan Arslan, a.g.m. , S. 7.

³⁷ A. Bumin Doğrusöz, a.g.m. , S. 2.

8.2- Bedelsiz Hisse Senetlerinin Ticari İşletme veya Kurumlar Tarafından İktisap Edilmesi

Bu durumda, bedelsiz hisse senetlerinin yukarıda belirtilen değerlendirme hükümlerine tabi olacağı açıktır.

İştirak edilen kurumun iç kaynaklarından yararlanılarak yapılan sermaye artırımının, “sermaye yedeklerinden yapılan artış” ve “kâr yedeklerinden yapılan artış” olarak ayrıştırılmasını doğru buluyoruz. Netice itibariye her ikisi de şirketin iç kaynaklarıdır. Sermaye yedeklerinden yapılan bir artış sonucu iktisap edilen bedelsiz hisselerin de bir nominal değeri vardır ve istendikten sonra bu hisseler için de muhasebe kaydı yaratılması muhasebe tekniği açısından mümkündür.

Kâr yedeklerinin sermaye eklenmesiyle elde edilen hisselerin itibari değerleri üzerinden gelir değil, bilançoda sermaye yedeği olarak muhasebeleştirilmesi gerektiği düşüncesindeyiz.

Tebliğ düzenlemesine göre, bir şirketin iştiraki kâr yedeklerinden karşılamak suretiyle bedelsiz sermaye artışı yapmışsa, şirket tarafından elde edilen bedelsiz iştirak payları aşağıdaki gibi muhasebeleştirilmelidir.

/	
242 İŞTİRAKLER	XXX
Veya	
245 BAĞLI ORTAKLIKLAR	XXX
640 İŞTİRAKLERDEN TEMETTÜ GELİRLERİ	XXX
Veya	
641 BAĞLI ORTAKLIKLARDAN TEMETTÜ GELİRLERİ	XXX
/	

Böyle bir kaydın yapılmasının gerek hesap planı açıklamalarına gerekse olayın özelliğine uymadığını belirtmek isteriz. Yukarıdaki gibi bir kayıt sonucunda, tahsil imkanı olmayan bir değer, gelir hesaplarına alındığı takdirde bu gelirin dağıtılması imkan dahiline girer. İşletmenin nakden veya hesaben tahsil imkânı bulunmayan bir değeri, gelir hesapları arasında gösterilmesi, gelirin tanımına da uygun değildir. Sonuç itibariyle bedelsiz hisselerin sermaye yedeğine alınması mecburiyeti vardır. Yukarıda da belirtildiği gibi gelir hesabına kayıt yapılsa dahi fiilen kâr dağıtımı mümkün olmayacağı için (borçlanma hariç) bedelsiz hisse bedelinin bu defa kâr yedeği olarak bilançoda tutulması gerekecektir. Böyle bir işlemin işletmeye sağlayacağı pratik bir yarar da yoktur. Bu nedenle iştiraklerdeki kar yedeklerinin sermayeye ilave edilmesi sonucunda elde edilen bedelsiz hisseleri sermaye yedeklerinde olduğu gibi doğrudan sermaye yedekleri hesabına kaydedilmelidir. Kayıt şu şekilde yapılmalıdır.

/	
242 İŞTİRAKLER	XXX
529 DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ	XXX
01 İştirak (A)'daki Sermaye Artışı	
/	

Yukarıda da izah ettiğimiz gibi, bize göre kâr yedeği ya da sermaye yedeği iç kaynaklar açısından fark etmez, sonuçta iç kaynaklar kullanılmak suretiyle iştirak edilen şirkette yapılan sermaye artışı

sonucu elde edilen tüm bedelsiz payların nominal değerleri üzerinden yukarıda açıkladığımız şekilde muhasebeleştirilmesi daha doğrudur kanaatindeyiz.³⁸

Sermayeye ilave olunan kâr yedekleri ve dağıtılmayan karlar, köken itibarıyla tamamen işletmenin geçmiş ve cari dönem dağıtılmamış kârlarına dayanmakta ve bu kârlar nakit yerine ortaklara iştirak payı olarak intikal ettirilmektedir. Yani ortaklara bedelsiz olarak dağıtılan bu hisseler aslında kâr dağıtımını niteliğindedir. Bu yüzden buradaki bedelsizlik gerçek anlamda bir bedelsizliği ifade etmemekte, çünkü nakit olarak alınması gereken kâr payı iştirak olarak alınmaktadır. Dolayısıyla işletmenin varlığında alınan iştiraklerin nominal bedeli kadar bir artış meydana gelmektedir. Aktife nominal bedelle alınması gereken bu iştiraklerin karşılığı temettü geliridir. Bu gelir kurumlar tarafından elde edildiğinde KVK'nın 5/1 ve GVK'nın 94/6-bi maddesi uyarınca kurumlar vergisinden ve stopajdan istisna edilmektedir. Bu işleme ilişkin muhasebe kaydı ise aşağıdaki gibi olacaktır.

		/		
242 İŞTİRAKLER			XXXXX	
640 İŞTİRAKLER TEMETTÜ GELİRİ				XXXXX
		/		

Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ndeki muhasebe usul ve esaslarına göre "sermaye yedekleri, gelir unsuru olarak gelir tablosuna aktarılamaz." Bunun nedeni sermaye hareketlerinden dolayı oluşan farkların faaliyet sonucu ile ilgilendirilmemesi gereğidir. Aynı ilkeyi vergi hukukunda da bulmak mümkündür. Buna göre, sermayede vukua gelen eksilmeler zarar addolunmamaktadır (GVK Md. 88). Aynı şekilde "menkul kıymetlerin itibari değerlerinin altında satıştan doğan zararlar" da yasa ile indirilmesi kabul edilmeyen gider olarak nitelendirilmiştir (KVK Md. 15/9). Bu itibarla sermaye yedeklerinden sermaye artırımına konu olanlarından verilen bedelsiz hisse senetlerinin gelir olarak nitelendirilmesi mümkün değildir.³⁹

Pasifte fon hesabında bekletilen ve ortaklar tarafından işletme bünyesine ilave edilmiş gibi kabul edilen sermaye yedekleri, sermayeye ilave edildiği takdirde ortaklara bedelsiz hisse dağıtılacaktır. Bu hisseleri elde eden ortaklar açısından ise fonun sermayeye ilavesi kâr dağıtımını sayılmadığından temettü geliri elde edilmemiş olacaktır.

Bu şekilde bedelsiz olarak edinilen iştirakler nominal bedelleri üzerinden aktifleştirilecek, karşılığında da pasifte özel bir karşılık hesabı oluşturulacaktır. Bu işlemlere ilişkin muhasebe kaydı ise aşağıdaki gibi olmalıdır.

		/		
242 İŞTİRAKLER			XXX	
523 İŞTİRAKLER Y.D. ARTIŞLARI				XXX
Veya				
529 DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ				XXX
		/		

³⁸ Güray Öğredik, a.g.m. , S. 3.

³⁹ Erdoğan Arslan, a.g.m. , S. 8.

Pasifte oluşan bu fonun sermayeye ilavesi vergisizdir.⁴⁰

Yukarıda adı geçen 151 no.lu VUK Genel Tebliği'nin 13 üncü bölümü aşağıdaki gibidir.

İştirak payları ve hisse senetlerine ilişkin değer artışı olarak, iştirak edilen kurumda yapılacak yeniden değerlendirme sonucunda ortaya çıkan değer artışından, bunların nominal değerlerine isabet eden kısmına itibar edilmesi ve iktisap bedeline bu tutarın eklenmesi suretiyle yeni değer bulunması gerekmektedir.

Değerleme yapılan kuruma iştirak eden işletmelerin aktifinde yeniden değerlendirme sonucu doğan değer artışının sermayeye ilavesi nedeniyle meydana gelen ve pasifte özel bir karşılık hesabında gösterilen değer artışları iştirak eden kurum bakımından sermayenin cüz'ü kabul edilmektedir.

Sermayenin cüz'ü kabul edilen ve karşılık hesabında gösterilen değer artışı Kurumlar Vergisi mükellefleri tarafından sermayeye eklenebilir. Bundan sonraki kademelerde de iştiraklerden intikal eden bedelsiz hisse senetleri ve ortaklık payları aynı şekilde işleme tabi tutulur.

9- SONUÇ

Bu yazıda, bedelsiz hisse senetleri ve vergilendirilmesi konusunda tartışmalı bir hususu gündeme getirmeye çalıştık. Dolayısıyla konu bir bütün olarak ele alındığında, sermaye şirketleri tarafından iç kaynaklardan yapılan sermaye artırımları sırasında iştiraklerine ya da ortaklarına verdiği bedelsiz hisse senetlerinin hem niteliği hem değerlemesi hem de bunlara bağlı olarak muhasebeleştirilmesi konularında görüş farklılıkları bulunmaktadır. Vergi mevzuatı açısından değerlendirildiğinde, hisse senetlerinin alış bedeli ile değerlendirileceği sonucunu ulaşılsa da bedelsiz hisse senetlerinin iktisabında, işletmeden nakit çıkışı, dolayısıyla da bir ödeme söz konusu olmadığı için alış bedeli oluşmayacaktır. Bu yargının doğal sonucu olarak, bedelsiz hisse senedini alan kurumun aktifinde tutar olarak bir artış olmayacaktır. Fakat yazımızın önceki bölümlerinde de yer verdiğimiz özelgelere göre bu bedelsiz hisseler nominal değeriyle kayıtlara alınmalıdır.

Verilen bedelsiz hisse senetlerinin niteliği konusunda ise Maliye Bakanlığı' nca çıkarılan 1 Seri No'lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinde sermaye yedekleri ve kar yedeği ayırımına gidilmiştir. Her ne kadar ilgili tebliğin kar yedeklerinden yapılan sermaye artırımları bölümü yargıya taşınsa da Vergi Dava Daireleri Genel Kurulunun verdiği nihai kararlar çıkarıldığı haliyle yürürlüktedir. Buna göre sermaye yedeklerinin sermayeye ilave edilmesiyle ortaklara dağıtılan bedelsiz hisseler ortaklar açısından fonun sermayeye ilavesi olarak değerlendirilip kâr dağıtımı sayılmayacağından temettü geliri elde edilmemiş olacaktır. Kâr yedeklerinin sermayeye dönüştürülmesi nedeniyle verilen bedelsiz hisse senetlerinde ise, ortakların tasarrufunda bulunan tutarların doğrudan kâr dağıtımı yerine sermayeye eklenmesi suretiyle hisse senetleri biçiminde ortaklara verilmesi söz konusudur. Bu durumda kârın hisse senedi şeklinde dağıtımına tabi tutulduğu açıktır. Gelirin ayın olarak elde edilmiş olması, vergilendirilmemesi için yeterli bir neden değildir. Bu hususun vergilendirilmemesinin, kâr dağıtımının hisse senedi şeklinde yapılmasını teşvik edeceği tabiidir. Bu şekilde alınan bedelsiz hisse senetleri işletmeler için nominal bedelleri kadar gelir unsuru sayılacak, işletmenin kurum olduğu durumda da KVK' nun 5/1 -a maddesine göre iştirak kazançtan istisnasından yararlanabilecektir.⁴¹

⁴⁰ Haluk Erdem, (1998), Bedelsiz Hisseler, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: 205.

⁴¹ Erdoğan Arslan, a.g.m. , S. 13.

KAYNAKÇA

- 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Md.5-15-30,14 Şubat 2011 tarih ve 27846 sayılı Resmi Gazete
- 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, Md. 258, 259, 294, 4 Ocak 1961 tarih ve 10703 sayılı Resmi Gazete
- 1 Seri No'lu KVK Genel Tebliği, 3 Nisan 2007 tarihli 26482 sayılı Resmi Gazete
- 1 Sıra No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği, 26 Aralık 1992 tarih ve 21447 sayılı Resmi Gazete
- 191 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği, 19 Ocak 1996 tarihli ve 22528 sayılı Resmi Gazete
- ARSLAN, E. (1995), Bedelsiz Hisse Senetleri, Yaklaşım Dergisi, Sayı: 33.
- ÇİFTÇİ, Y. (2000), Türk Mevzuatında Bedelsiz Hisse Senetlerinin Niteliği, Değerlemesi Ve Muha-sebeleştirilmesi, Mevzuat Dergisi, Sayı: 31
- Danıştay Dördüncü Dairesinin 16.09.2013 tarih ve E:2013/2951 sayılı kararı
- Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu 28.11.2013 tarih ve 2013/9 sayılı kararı
- DOĞRUSÖZ, A. B. (1996), Kâr Paylarının Vergilendirilmesinde İki Sorun, Mali Çözüm, Sayı:34
- DOĞRUSÖZ, A. B. (1999), Vergi Hukuku Açısından Bedelsiz Hisse Senetleri, Yaklaşım Dergisi, Sayı: 79.
- ERDEM, H. (1998), Bedelsiz Hisseler, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: 205.
- İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Katma Değer Vergisi Grup Müdürlüğünün 18 Şubat 2015 tarihli ve "39044742-BSMV-283" sayılı özelge
- İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Gelir Vergileri Grup Müdürlüğünün 16 Mart 2012 tarihli "B.07.1.GİB.4.34.16.01-GVK 94-1045" sayılı özelge
- İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Usul Grup Müdürlüğünün 30 Eylül 2014 tarihli ve "11395140-105[257-2012/VUK-1]-2312" sayılı özelge
- KÜÇÜKKOCAOĞLU, G. 9 Aralık 2015, <http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/investsermaye1.doc>
- ÖĞREDİK, G. (2015), Bedelsiz Hisseler Gelir Mi Yazılmalıdır?, Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi, Sayı: Temmuz
- ŞEKER S. "İştiraklerden Elde Edilen Bedelsiz Hisselerin Niteliği ve Kaydı", <http://www.kanitymm.com.tr/makale/1999-11%20YAKLASIM%20-%20ISTIRAKLERDEN%20ELDE%20EDILEN%20BEDELSIZ%20HISSELERIN%20NITELIGI%20VE%20KAYDI.pdf> (Erişim: 13 Kasım 2015)
- YAVUZ, M. (2013), Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre İç Kaynaklardan Sermaye Artırımı, Mali Çö-züm Dergisi, Sayı: Temmuz-Ağustos
- YAYLA, İ. E. (2014), Karın Sermayeye Eklenmesi Neticesinde Verilen Bedelsiz Hisse Senetleri-nin Vergisel Sonuçları ve Özellikli Durumlar, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: Ağustos